

1. KANUKOKA-p oqaluttuassartaa (taasassat pingaarnersiorlugit)

Kommunit kattuffianni sulineq 2009-mi kommunit kattummata naleqqussarniarneqalerpoq.

Taaguut naalisagaq KANUKOKA isumaqarpo Kalaallit Nunaanni Kommunit Kattuffiat, De Grønlandske Kommuners Landsforening. Kattuffik 1972-imi juulip 24-ani pilersinneqarsimavoq taamani kommuninit 18-iusunit (eqqornerusumik oqaatigalugu kommunit taakkua ilaat 15-it Sisimiuni pilersitsiffiusumik ataatsimiinnermi peqataatitaqarsimapput¹⁾), taamanerillu maannamut kattuffik qitiusumit oqartussanik isumaqatiginninniartarnerni ataqatigiissaarisutut katersuuffittullu inissisimavoq.

Tamatumani ilaatigut pineqarput kommunit ukiumi tulliuttumi aningaasaqarnikkut tunngavis-saat pillugit Namminersorlutik Oqartussanik isumaqatiginninniartarnerit, ataatsimoortumik tapiissutissanik aalajangersaaffiusartut.

Kommunit suleqatigiiffiannik pilersitsineq aamma taamani politikikkut sammineqartunut annernut atassuteqarluinnarpoq. ”Nammagassat suliassallu pillugit ataatsimiititaliaq” taamani pilersaaruteqarpoq suliassat amerlanerujartuinnartut kommuninut nuunneqassasut taamalu kommunitigut aqutsineq nukittorsarneqassasooq. Ataatsimiititaliap siulittaasua, folketingimut ilaasortaq Holger Hansen (V) oqartarsimavoq kommunit ataatsimiititaliami sinniisoqaleru-mappata tamanna kommunit ataatsimut peqatigiiffeqalerneratigut pisariaqartoq. Taamaalil-luni KANUKOKA-p pilersinneqarneranut pissuterpiaasooq tassaavoq suliassat naalagaaffiup kommunillu akornanni agguataarneqarnissaanni sunniteqarnissaq pillugu kommunit ataatsi-moornissaannik kissaateqarneq.

Ukiuni qulikkuutaani tulliuttuni taakkunani kattuffik ”sumiiffinni oqartussaaqataanermik paarsisutut” (soorlumi siulittaasuusimasut ilaata taama oqaatigisimagaa) aammalu allaf-fissornikkut ineriartortitsineri isumassarsior-fittut atorneqarsimavoq (soorlu borgmesterit kommunaldirektørillu ataatsimiittarnerpassu-igut) – aammalu minnerunngitsumik kommu-nit nammineersinnaatitaaneranni tunngaviusu-nik ersersitsiniarluni katersuuttarfittut atorne-qarluni.

Tamatuminnga ersersitsiniarneri sakkugilluar-neqarsimapput ukiumoortumik ataatsimeersu-arnerit, tassa aallartitat ataatsimiinneri, kom-munalbestyrelsit tamarmik kommunini inuttus-suseq tunngavigalugu sinniisoqarfigisartagaat. Nunap immikkoortuini sumiiffinnilu suliniu-tissat ataatsimoorluni oqaluserisariaqartitat aallartitat ataatsimiinnerinut tamakkununnga qaqinneqartarput, soorlu meeqqanut inuusuttunullu tunngasut, suliffeqarneq, nunaqarfinnut politikki, allaffissornikkut pisariillisaanissaq, kommunit sanileriit suleqatigiinnerusariaqar-nerat – uteqqaaffigineqartut ilaannik taasqaassagaanni.

“Peqatigiiffiup siunertaraa
kommunit ataatsimoorlutik
nalinginnaasumillu
soqutigisaat isumagissallugit,
kommunit akunnermini
suleqatigiinnerat siuarsas-
sallugu kiisalu kommunit
ingerlatsineranni ikius-
sallugit.”
(§ 1, imm. 2)

¹⁾ Pilersitsinerup kinguinnguutigit kommunit Upernavik Qaanaarlu ilaasortanngorput, taavalu 1974-imi Ivittuut Kommunitat ilaasortanngorluni.

2009-mi januaarip aallaqqaataani kommunit kattunnerat ilutigalugu KANUKOKA-p sulineranut tunngaviusut ilutsimikkut allanngoriartulerput, kattuffiullu inissisimanagera suliasaalu oqallisaaqilerput.

Suliasat ajornartorsiutillu kattuffimmut aallartitat ataatsimiittarnerini oqaluuserineqarajuttut kommunerujussuarni nutaani kommunalbestyrelsiulersuni oqaluuserissallugit naleqqunnerulermata 2010-mi aalajangerneqarpoq aallartitat ataatsimiittarneri ukiumoortumik pisanunnaasasut. Siunissamili ukiut sisamat qaangiunneri tamaasa kommunalbestyrelsinut qinersisoqareerneratigut ataasiarluni aallartitat ataatsimiisinnerqartassapput.

Taamaalillutik KANUKOKA-p suliasai ataqatigiissaarinnermiinnerulerput ataatsimoorfittullu isumagisassanut tunngasuunerulerlutik. Taamalu politikikkut ataqatigiissaarinnerq kattuffiup siunertaanut – tassa ‘kommunit ataatsimoorlutik soqutigisaanik isumaginninnissamat’ – naapertuuttumik eqaallisarumallugu kommunerujussuarni nisamaasuni borgmesterit siulersuisuni aalajangersimasumik ilaatinneqalerput.

Kommunit kattunnerata kingornatigut kommunit kattuffimmut akiliutaat 20 procentinik ikilinnerqarput.

Tamatumani tunngaviuvoq oqaatigineqareersutut nunap immikkoortuini politikikkut sammasanik ukiumoortumik aallartitat ataatsimiittarnerit atorunnaarnerisigut KANUKOKA-mit aallunneqarunnaartunik maanna kommunerujussuit ingerlatsisuunerulernerat. Kattuffiullu allattoqarfiata suliai kommunit aaqquissuussaanerata nutarterneqarneratigut pissutsimikkut allanngoriartulersimapput – kommunit 18-iugallarmata amerlasuutigut ulluinnarni ingerlatatigut ikiuunnermut tunngasuusimagaluarlutik kommunit kattunnerata kingornatigut ineriartortitsinnermut anguniakkallu pillugit suleriaatsinut tunnganerulersimallutik.

Kommunini ingerlatsivinni tamani pikkorissarnissamik piginnaasatigullu malinnaatinneqarnissamik pisariaqartitsinnermut matussusiinissaq peqataaffiginerujumallugu kattuffiup siulersuisui nutaat kissaateqarsimapput KANUKOKA-p pikkorissartitsisarnini aallulluarneruleqqissagai.

Taassallugu pingaaruteqarpoq KANUKOKA-p ukiorpaalunni pikkorissartitsinnermut immikkoortortaqqarfivimmik ingerlatsisimagaluarnera. Immikkoortortaqqarfik taanna tallimanik sulusilik 1997-imi atorunnaarsinnerqarpoq, tamatuma kingorna pikkorissarnernik neqeroorutillit taamani saqqummerartut allat ilaatigut innersuussutigineqartarlutik. KANUKOKA-p ataatsimiisitsinernik angalanernillu aaqquissuussinerit misilittagaqqarfigilluareermagit tamatumani apeqqutaaneruinnaalersimavoq pikkorissarnerit qanoq piumaneqartiginissaat, aningaasassaqqartinneqarnissaat aammalu qanoq pisariitsumik kommunillu pisariaqartitaannut naleqqussakkamik aallarteqqissinnaanissaq.

Suleqatigiinnermi misilinnerqarnerit

KANUKOKA-p suleqatigiiffittut ukiuni 42-ngajanni atuunnerani isumaqatigiittoqartuaannarsimava? Naaggali! Assersuutissanik marlussunnik taasaqassaanga kommunit akornanni aammalu politikikkut suleqatigiiaat akornanni pissutsinik aallaaveqartunik qanoq pisoqartarsimaneramik:

- 1) 1976-imi upernaakkut, kattuffiup pilersinnerqarneranit ukiut sisamanngunngitsulluunnit, kattuffimmi suleqatigiinnerq aserorluinnalersutut iligaluarpoq. Ulluni arfineq-mar-

lunni aallartitat ataatsimiinneranni eqqissisimaneq mumeriasaarpoq Nuup Kommunian kissaateqarmat kattuffiup aqunneqarnerani sunnieqarnerunissamik, piumasaralugu qinersinertaqanngitsumik Nuuk siulersuisuni ilaasortaqaalissasoq, siulersuisunut ilaasortap Nuumminngaanneersup siuliani aallartitat ataatsimiinneranni qinigaanngitsoortup taartissaanik. Kissaatigisarli tamanna taasinnikkut itigartinneqarpoq. Tamanna Nuup borgmesteriata Peter Th. Høeghip nuannarinngilaa siorasaarillunilu Nuuk KANUKOKA-mut ilaasortaajunnaassasoq. Aallartitat ataatsimiinnerata kinguninnguatigut Nuummi kommunalbestyrelsi siorasaarineq taperseppaa – arfineq-marluk akuersillutik arfinillit akerliusut – ilaasortaajunnaarneq 1977-imi januaarip aallaqqaataani pisussanngorlugu. Nuummiilli siorasaarineq piviusunngortinneqanngilaq juulli sioqqutitsiarlugu kommunalbestyrelsi aalajangermagu aninissaq 1977-ip naanissaanut kinguartinneqassasoq – tamannali aamma piviusunngortinneqanngilaq.

Pissanganartorsiornerup tunngavippiaa suua? Alaatsinaattut qularutiginnigilaat pissutaasoq tassaasoq akileraarutitigut naligiissaarinnermut aqqissuussineq. Tupinnanngilarmi Nuuk sunniuteqarusummat kattuffiup siulersuisuini. Tassamiuna kommune taanna annerpaamik tunniussaqaartartoq kommunit akornanni akileraarutitigut naligiissaarinnermi. Taamani Nuup saniatigut taamaallaat Ivituut Uummannarlu naligiissaarinnermut akiluteqartartuupput.

Aammami akileraarutitigut naligiissaarineq kommunit suleqatigiinneranni taamani nuannarineqarpallaannginnami. Allaat 1976-imi aallartitat ataatsimiinneranni taaneqaartumi peqataasut inassutigisimavaat akileraarutitigut naligiissaaruteqartarneq sapinngisamik pinngitsoortinniarneqassasoq.

- 2) 1979-imi juunimi siulersuisunut qinersineq ima qassiiliornarsimatigivoq immikkut ittumik aallartitat ataatsimiisinneqartariaqarsimallutik ukiumi tassani kingusinnerusukkut.

Parteeqarnikkut suleqatigiiaarneq ullumikkut nalunngisarput 1970-ikkut affaanni kingullermi ilusinissimavoq, aamma kommunini. Taamani KANUKOKA-p siulersuisunut qinersisarneq nalinginnaasumik amerlanerussuteqarnikkut pisarsimavoq, taamaariarmallu Atassutip taamanikkut kommunit amerlanersaanni borgmestereqartitsilersimasup, aamma illoqarfiit pingaarnersaanni, siulersuisuni inissat tallimaasut tamakkerlugit pissarsiareratarpai Ulloriannguaq Kristiansen siulittaasuliullugu.

Tamanna sioqqullugu oqallisigineqangaatsiarsimavoq suleqatigiikkuutaat amerlassusii najoqqutaralugit siulersuisuni inissanik agguasarneq maanna atulersinneqassanersoq imaluunniit 1983-imi kommunalbestyrelsinut qinereqqinnissap tungaanut utaqqiisaasumik aqqissuussineqassanersoq siulersuisunut ilaasortat pingasunik ilallugit Siu-mukkormiut ingiffisassaannik. Kisianni isumaqatigiittoqarneq ajulermat Henrik Lund borgmestereqataalu Siumumeersut allat siorasaaripput kommunitik arfineq-pingasut kattuffimmit anissasut. Tamatuma kingunerisaanik immikkut ittumik aallartitat ataatsimiippit 1979-imi novembariulersorlu, tassanilu d'Hondts metode ulloq manna tikillugu atornerqartoq atortuulersinneqarpoq. Siulersuisuni Atassut pingasunik Siumullu marlunnik ilaasortaataqalerput, tamarmillu isumaqarput tamanna ataqqinartumik aalajangiinnerusoq.

Kommunit KANUKOKA-kkoortumik suleqatigiinnerat aamma taamaalilluni misiligaanermi-
nit aniguivoq. Malugineqanngitsoorsinnaanngilarlu akileraarutitigut naligiissarinissamik
apeqqutip suli assortuussutigeqqajaaneqartarnera – soorlu taamani 1976-imi.

Tamatumunnga atatillugu soqutiginarpoq naalagaaffeqatitsinnin Savalimmiuni oqarmata
namminneq akileraarutitigut allatigullu naligiissaarutinik aqqissuussisimanatik, ‘tamakku-
gooq assortuussutaaginnartarmata.’ Savalimmiormiut kommuniisa suleqatigiiffiitut aalaja-
ngersimasumik attaveqartanngikkaluarput, kisiannili attavigillatsiartarnerisigut nalunngi-
larput Savalimmiuni kommunit ataatsimik peqatigiiffeqanngitsut, marlunnulli, paasisimavar-
pullu kingullertigut peqatigiiffiit taakku kattunnissaannik suliniuteqartoqarsimasoq.

KANUKOKA ullumikkut (2014-imut) ukiumut 10,5 mio. kr.-ingajannik missingersuute-
qarluni ingerlavoq. Kommunit sisamaasut ilaasortaanermut akiliutaat inuttussuseq tunnga-
vigalugu angissusilerneqartarput. Kommuneqarfik Sermersooq 2014-imi 4.087.127 kr.-inik
akiliuteqartussaavoq. KANUKOKA-mi sulisut ullumikkut 12-iupput.

Maanna kommunit aqqissuussaanerata nutaap ukiuni tallimani atuutereernerani kat-
tuffiup siulersuisui suli eqqarsaatersorput “KANUKOKA-p nutaap” – soorlumi ilaasa
taama taasaraat – siunissami qanoq ilusilersorneqarnissaanik sunillu isumagisassaqa-
rinneqarnissaanik. Tamanna ullup qeqqata siorna imm. 4-mi uterfigiumaarparput.

*(Qulaaniittoq tassaavoq 4. marsi 2014-imi Kommuneqarfik Sermersuumi kommunalbestyrel-
sip isumasioqatigiinnerani saqqummiussap manuskriptia, assiliinnarlugu matumuuna saq-
qummiussaq)*